

Ludo Melis: Nederlands en Engels zijn complementair

BRUNO COMER

'In het belang van het Nederlands moeten we ons openstellen voor het Engels.' Met deze ietwat paradoxale uitspraak wil Ludo Melis, vicerector van de K.U.Leuven en daar verantwoordelijk voor het onderwijsbeleid, het belang van een goede talenkennis beklemtonen. Vlaanderen heeft zijn welvaart te danken aan zijn rol als draaischijf in Noord-Europa tussen de Franse, Duitse en Engelse burens. Opdat dit in de toekomst zo zou blijven, moeten de Vlamingen verzorgd Nederlands spreken, over een goede kennis van het Engels beschikken en aandacht hebben voor andere talen. Op zijn beurt is een welvarende regio de beste garantie voor het behoud van de eigen taal. Die doelstelling is richtinggevend voor het gebruik van het Nederlands en het Engels in het hoger onderwijs dat professor Melis heeft helpen uittekenen.

Al 50 jaar geleden startte de K.U.Leuven met cursussen die in het Engels werden gegeven. Het ging over cursussen in de faculteiten Theologie en Wijsbegeerte, waarvan de reputatie van de Leuvense universiteit wereldwijd verspreid was. 'De universele rol van de kerk lag aan de basis van die Engelstalige cursussen', legt professor Melis uit, 'en ook nu is het de globalisering die de vraag doet rijzen wat de rol van het Engels in het hoger onderwijs is. Er hadden al intensieve besprekingen plaats in de Vlaamse interuniversitaire raad en er volgden hoorzittingen in het Vlaams Parlement over de toekomst van het hoger onderwijs. De taal van de opleiding en het onderzoek kwam daarin uiteraard ter

sprake. Uit al die gesprekken werden een aantal conclusies getrokken die vermoedelijk in de zomer van 2011 in een decreet zullen worden gegoten.

Breuklijn in iedere faculteit

'In het Parlement groeien we naar een consensus en de K.U.Leuven heeft alvast een concrete regeling uitgewerkt. De eerste regel is dat de driejarige bacheloropleiding in het Nederlands blijft. Alleen wordt er naar het einde van de opleiding toe een venster naar het Engels geopend. Maar die cursussen in het Engels mogen in

totaal niet meer dan een semester in beslag nemen. Een grotere rol aan het Engels toekennen is ongewenst, onder meer omdat dit ondemocratisch is, want studenten die in hun jeugd de kans gekregen hebben om meer taalcursussen te volgen, zouden dan bevoordeeld zijn. Voor velen zou het Engels bij de start een bijkomende horde betekenen', aldus professor Melis.

Voor de masteropleiding stelt de universiteit zich pragmatisch op. In iedere faculteit zijn er richtingen die een grotere kennis van het Engels vereisen, terwijl dat bij andere veel minder het geval is. Globaal gesproken kun je stellen dat studenten die zich tot onderzoekopdrachten aangetrokken voelen of in een internationale context wensen te werken, meer met het Engels te maken krijgen dan zij die zich meer concentreren op het lerarenberoep of de dagelijkse praktijk in Vlaanderen. De kennis van het Engels is minder essentieel voor een ingenieur-architect die lokale opdrachten ambieert of een huisarts dan voor een historicus die geregeld in Engelstalige wetenschappelijke tijdschriften publiceert of een bio-ingenieur in de tropische landbouw. Een advocaat met een praktijk in een provinciestad heeft minder het Engels nodig dan zijn confrater die in een bureau aan de slag is dat gespecialiseerd is in internationaal privaatrecht. Er is dus een breuklijn in iedere faculteit die zich aftekent rond de drievoudige opdracht die de universiteit heeft meegekregen: onderzoek, onderwijs en dienstverlening aan de samenleving. Het Engels zal bij de eerste opdracht dominant zijn en het Nederlands bij de tweede en bij de laatste is het bereik van de dienstverlening cruciaal. Maar in geen van de drie opdrachten zal het Nederlands verdwijnen.

We weren het Engels niet uit de opleiding, maar zullen het ook niet nodeloos opdringen.

Ook een wetenschapper die veel aan onderzoek doet, moet immers het Nederlands blijven beheersen. Hij moet kunnen communiceren met de publieke opinie. Zijn werk is immers maatschappelijk relevant. Denk maar aan milieuproblemen of de informatica. Omgekeerd zal het publiek dat een vorming door een academicus krijgt, steeds meer internationaal gericht zijn en zullen het Nederlands en het Engels daar elkaar ontmoeten. 'Het beleid van de K.U.Leuven neemt dus een tussenpositie in en is pragmatisch. We weren het Engels niet uit de opleiding, maar zullen het ook niet nodeloos opdringen.' Het heeft echt geen zin een opleiding in Nederlandse taal en cultuur in het Engels te geven, zoals nu al in Nederland blijkt te gebeuren. Wat wel kan, is dat we een intro-

ductie cursus over de Vlaamse cultuur en geschiedenis in het Engels geven voor buitenlandse studenten die hier korte tijd verblijven in het kader van een uitwisseling. Op die manier kunnen ze onze regio beter leren kennen.

Taalbeheersing essentieel

Belangrijk is dat we van de docenten eisen dat ze de taal waarin ze doceren goed beheersen. Dat wil zeggen dat we ook vragen dat buitenlandse docenten die in het Nederlands les geven, bewijzen dat ze onze taal goed kennen. Maar ook aan de kennis van het Engels zal goed de hand gehouden worden. De eerste kennismaking met het Engels verloopt meestal vlot; na een jaar kun je er al een eindje weg mee. Maar dan beginnen de problemen: wie de subtiliteiten van de Engelse grammatica en de woordenschat onder de knie wil krijgen, moet zich ernstig inspannen. 'Iedere taal is even moeilijk, alleen niet op hetzelfde moment', glimlacht Melis, die zelf romanist is. 'Wij vragen niet dat een fysicus het Engels van Shakespeare spreekt, maar willen wel dat hij zich correct uitdrukt wanneer hij zijn vakkennis uit de doeken doet. We moeten koste wat het kost vermijden dat docenten wel hun vak beheersen, maar het Engels waarin ze soms doceren radbraken.'

Professor Melis wijst er ook op dat we onze universiteiten toegankelijk moeten houden voor Erasmusstudenten die hier in het kader van hun opleiding een semester verblijven. Zij kunnen moeilijk voor die korte periode Nederlands leren. Als zij om die reden niet naar Vlaanderen kunnen komen, zullen Vlaamse studenten het op hun beurt moeilijker krijgen om naar buitenlandse universiteiten te trekken, want de basisvoorwaarde van het uitwisselingsproject – wederkerigheid – is dan niet vervuld.

Onze gesprekspartner wijst erop dat heel wat Amerikaanse Nobelprijswinnaars het Engels niet als moedertaal hadden. Dat heeft hun wetenschappelijke loopbaan in de Verenigde Staten blijkbaar niet gehinderd. Het Engels als lingua franca voor de wetenschap hoeft niet noodzakelijk tot een Angelsaksische hegemonie te leiden.

Nederlands onmisbaar

Wel maakt hij zich zorgen over de evolutie bij de wetenschappelijke tijdschriften. Daar dreigen waardevolle uitgaven die niet in het Engels verschijnen terrein te verliezen. Nu al komt een prestigieuze publicatie uit Frankrijk zoals de 'Comptes rendus van de Académie des Sciences' in het Engels op de markt en dat baart professor Melis, en

Wij moeten meer aandacht besteden aan de manier waarop we ons uitdrukken.

vele anderen zorgen. Toch relativeert hij de dominantie van het Engels. 'Er komt een tijd dat die zal verdwijnen', voorspelt hij. 'Net zoals het Latijn, het Italiaans, het Frans of het Duits hun ooit overheersende positie zijn kwijtgespeeld.' Maar de Vlamingen die voor de 'Engelse ziekte' vrezden, hebben daar geen boodschap aan. 'Ik begrijp hen', reageert de vicerector. 'Decennialang heeft de strijd tegen de dominantie van het Frans geduurd. Nu die strijd gewonnen is, zou het des te pijnlijker zijn dat het Engels de rol van het Frans overneemt. Een bepaald moment was heel de bovenlaag van de bevolking in Vlaanderen Franstalig, maar een netwerk van onderwijzers en lagere geestelijken heeft verdere verfransing gestuit. Uit de regeling die aan onze universiteit werd uitgewerkt, zal blijken dat het Nederlands de taal van het dagelijkse leven zal blijven en onmisbaar zal zijn als communicatiemiddel. Ook binnen de intellectuele wereld. Het standpunt van de K.U.Leuven houdt het midden tussen twee uitersten: aan de ene kant het Nederlands als enige onderwijstaal, met uitzondering van specifieke gevallen zoals het universitaire onderwijs van vreemde talen en culturen. Aan de andere kant het Engels als enige taal. Zo'n genuanceerde positie is altijd moeilijker om te verdedigen, temeer omdat we in onze oplossing weinig kwantitatieve criteria naar voren schuiven. Zoals ik uitgelegd heb, kiezen we voor een kwalitatieve complementariteit, wat eigenlijk neerkomt op een voortdurende zoektocht naar het juiste evenwicht. Kwantitatieve criteria zouden eindeloze discussies uitlokken over de ruimte voor anderstalige opleidingsonderdelen. Een dergelijke 'boekhoudkundige' regeling mist een visie op de rol van talen in de specifieke opleidingsonderdelen, zoals ik hierboven heb uitgelegd. We moeten ook vermijden dat de universiteit gesplitst wordt in een Nederlandstalige en een internationale subgemeenschap.'

Maar dat zijn principes en professor Melis vindt het goed dat daar een stevig debat over wordt gevoerd, zowel op het vlak van de regels als van de uitwerking ervan. 'Binnen de universiteit stel ik een groot pragmatisme vast; daarbuiten is de discussie dikwijls emotioneler. Het hele dossier toont aan hoe belangrijk talenkennis is', besluit hij. 'Goede kennis van het Engels, die van het Nederlands en van andere talen zijn niet tegengesteld, maar complementair. Soms heb ik de indruk dat bijvoorbeeld de Tsjechen dat beter begrepen hebben dan Vlamingen. Wij moeten meer aandacht besteden aan de manier waarop we ons uitdrukken. Nu dreigen we te stranden in het Verkavelingsvlaams en dat moeten we absoluut vermijden.'

46 redenen om niet alleen Engels te leren

Uiteraard beperkt het debat rond de opmars van het Engels zich niet alleen tot het Nederlandse taalgebied. Op <http://blog.esl.ch/46-arguments/> vind je 46 argumenten die Franstaligen naar voren schuiven om het taalonderwijs niet te beperken tot het Engels. 'Is de eentaligheid de toekomst en is de tweetaligheid enkel een hinderpaal voor de goede gang van zaken en voor de overdracht van kennis?', luidt de vraag. We pikten er enkele argumenten uit om hierop negatief te antwoorden:

- Er zijn vijf miljard mensen die geen Engels spreken. Er zijn meer mensen die Chinees, Hindi of Spaans als moedertaal hebben.
- Naast het Engels zijn er nog 6911 andere talen.
- Engels is niet zo gemakkelijk als we denken. Het telt zo ongeveer het meeste aantal woorden (ongeveer 250.000).
- Om een regio echt te leren kennen en om er handel mee te drijven, moet je de taal spreken.
- Het wordt niet overal in de wereld geapprecieerd dat je Engels spreekt.
- Eentaligheid zou de culturele diversiteit tenietdoen.
- De helft van de 700 miljoen Engelse sprekers sprak thuis die taal niet.
- Engels is geen universele taal; de universele taal is een verminkt Engels.
- Talen blijven net leven door het contact met andere talen.
- Je moet over anderen kunnen praten zonder dat ze je begrijpen.
- Omdat een nieuwe taal je een nieuwe kijk op het leven biedt.

Dezelfde website laat ook enkele grote namen aan het woord:

- Wie geen vreemde talen kent, kent de zijne niet. (Johann Wolfgang Goethe)
- De beperkingen van mijn taal grendelen ook mijn universum af. (Ludwig Wittgenstein)
- Een nieuwe taal schenkt je een nieuwe blik op het leven. (Federico Fellini)
- Poëzie is hetgeen verloren gaat door een vertaling. (de Amerikaanse dichter Robert Frost)
- In het Europa van de veertiende eeuw zag de toekomst van Europa er rooskleurig uit. In onze tijd is dat voor het Engels ook het geval. (Nicolas Ostler)

Maar <http://blog.esl.ch/46-arguments/> is en blijft een Franstalige website. De ultieme reden is: 'Omdat alles in het Frans beter klinkt ...'

